

ΣΗΜΕΡΙΝΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Όμιλία τοῦ κ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΣΑΜΑΡΑΚΗ

Τμηματάρχου Ὑπουργείου Ἑργασίας

Μοῦ εἶναι χαρὰ καὶ τιμὴ ἡ εὐκαιρία ποὺ μοῦ δίνει σήμερα ἡ Ἐνωτέρα Σχολὴ Βιομηχανικῶν Σπουδῶν, ἡ Σχολὴ ποὺ παρουσιάζει πάντοτε μιὰ ὀλοένα ἀνανεούμενη ζωτικότητα καὶ ἀξιόλογες πρωτοβουλίες, τὴ στιγμή ποὺ ἄλλα ἱδρύματα ἀνωτέρας καὶ ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως βρίσκονται σὲ «χειμερία νάρκη», χειμῶνα καὶ καλοκαίρι.

Πρόκειται νὰ σᾶς μιλήσω γιὰ ἓνα θέμα ποὺ ἀπὸ πολὺ παλιὰ εἶναι δεμένο μὲ τὴ μοίρα καὶ μὲ τὴ ζωὴ τοῦ ἔθνους μας: γιὰ τὴ μετανάστευση. Τὸ θέμα τοῦτο παίρνει σήμερα, κάτω ἀπ' τὶς συνθηκὲς ποὺ κυριαρχοῦν στὴ χώρα μας, καὶ στὸν κόσμον μας γενικότερα, ἐντελῶς ξεχωριστὴ σημασία καὶ δραματικότητα.

Δὲν πρόκειται νὰ κάνω καμιὰ ἀναδρομὴ στὴν ἱστορίαν· λίγο πολὺ εἶναι γνωστὸ σὲ ὅλους, ἢ σὲ πολλοὺς, τὸ παρελθόν. Εἶναι γνωστὸ πὼς ἡ μετανάστευση ἔχει ἐμφανιστεῖ ἀπὸ τοὺς ἀρχαιότατους χρόνους, γιὰ νὰ συνεχιστεῖ ἀπὸ τότε ὡς τὶς μέρες μας, πότε μὲ τούτη καὶ πότε μὲ τὴν ἄλλη μορφή, πότε μὲ περισσότερη καὶ πότε μὲ λιγότερη ἔνταση.

Δὲν πρόκειται ἀκόμα νὰ σᾶς ἀπασχολήσω μὲ ἀνάπτυξη θεωρητικῶν ἀπόψεων. Πιστεύω πὼς ἡ μετανάστευση δὲ χρειάζεται βαθυστόχαστες μελέτες. Εἶναι ἓνα θέμα ποὺ χρειάζεται κοινὴ λογικὴ, καλὴ θέληση καί, πάνω ἀπ' ὅλα, ἀνθρωπιά.

Πρόθεσή μου εἶναι νὰ σᾶς μιλήσω γιὰ τὰ σημερινὰ μεταναστευτικὰ προβλήματα, γιὰ τοῦτα τὰ καιρὰ προβλήματα, ποὺ ἡ δουλειά μου στὸ Ὑπουργεῖο Ἑργασίας καὶ τὸ ταξίδι ποὺ χάρις στὸ Διεθνὲς Γραφεῖο Ἑργασίας ἔκανα τὸν περασμένο χρόνο μοῦ δώσανε τὴν εὐκαιρία νὰ τὰ ἰδῶ, νὰ τὰ ἐρευνήσω καί, ἂν μοῦ ἐπιτρέπετε τὴν ἔκφραση, νὰ τὰ ζήσω ὡς ἓνα σημεῖο. Θὰ σᾶς μιλήσω γιὰ τὰ σημερινὰ μεταναστευτικὰ προβλήματα μ' ἓναν τρόπο ἕμμεσο, δηλαδὴ μιλώντας σας γιὰ τὸ ταξίδι μου, γιὰ ὅσα εἶδα, ἀκουσα, ἐρευνήσα κι ἔζησα σ' αὐτό.

Ἡ μετανάστευση ὕστερα ἀπὸ τὸ δεύτερο παγκόσμιον πόλεμον

Προτοῦ νὰ σᾶς μιλήσω γιὰ τὸ ταξίδι μου, θέλω νὰ πῶ μερικὰ πράγματα γιὰ τὴ μετανάστευση ὕστερα ἀπὸ τὸ δεύτερο παγκόσμιον πόλεμον. Λοιπόν, ὕστερα ἀπὸ τὸν πόλεμον ἡ μετανάστευση πῆρε μορφήν διαφορετικὴν ἀπὸ κείνην ποὺ εἶχε πρὶν ἀπ' αὐτόν. Ἐμφανίστηκε ἡ λεγόμενὴ *émigration d'iri-*

gée ή assistée, ή διευθυνόμενη ή ενισχυόμενη μετανάστευση, ή προγραμματισμένη μετανάστευση. Για την ακρίβεια, ή μορφή τούτη τής μετανάστευσης υπήρχε και άλλοτε, μὰ δὲν εἶχε ἀναπτυχθεῖ τόσο πολὺ ὅσο ἀναπτύχθηκε ὕστερα ἀπ' τὸν πόλεμο. Νά, σὲ γενικὲς γραμμές, ποιά εἶναι ή μορφή αὐτῆ τής μετανάστευσης πού κυριαρχεῖ σήμερα, ἐνῶ άλλοτε κυριαρχοῦσε ή αὐθόρμητη μετανάστευση. Μεταπολεμικά, ἀπ' τή μιὰ μεριά οἱ χώρες ἀποστολῆς και εἰσοδοχῆς μεταναστῶν και ἀπ' τήν ἄλλη μεριά διεθνεῖς ὀργανισμοὶ προγραμματίζουν τή μεταναστευτική κίνηση, καταστρώνουν συγκεκριμένα μεταναστευτικά προγράμματα, προχωρᾶνε στή σύναψη διμερῶν ή πολυμερῶν μεταναστευτικῶν συμφωνιῶν σχετικά με τήν εἴσοδο, τήν ἐργασία και τήν κοινωνική ἀσφάλεια τῶν μεταναστῶν στίς χώρες εἰσοδοχῆς, ὀργανώνουν τήν παροχή πληροφοριῶν στοὺς μετανάστες πάνω στίς συνθήκες ζωῆς και δουλειᾶς στίς χώρες εἰσοδοχῆς, ὀργανώνουν τὸν ἐπαγγελματικὸν καταρτισμὸν τῶν ὑποψηφίῶν μεταναστῶν καθὼς και τήν ἐκμάθηση σ' αὐτοὺς τής γλώσσας τής χώρας εἰσοδοχῆς, βοηθᾶνε τοὺς μετανάστες πού δὲν ἔχουν νὰ πληρώσουν τὰ ναῦλα τους, ὀργανώνουν τήν ὑποδοχή, τήν πρώτη ἐγκατάσταση και τήν τοποθέτηση σὲ δουλειὰ τῶν μεταναστῶν, ἐνισχύουν τίς οἰκογένειες τῶν μεταναστῶν πού βρίσκονται στήν πατρίδα ἐνῶ οἱ ἀρχηγοὶ τους εἶναι στὰ ξένα, φροντίζουν για κείνους πού βρίσκονται στήν ἀνάγκη νὰ γυρίσουν στήν πατρίδα. Αὐτὴ εἶναι ή διευθυνόμενη μετανάστευση, σὲ γενικὲς, ἐπαναλαμβάνω, γραμμές. Ἔρχεται δηλαδή τὸ κράτος ή διεθνεῖς ὀργανισμοὶ και σηκώνουν ἓνα πολὺ μεγάλο μέρος τής εὐθύνης πού άλλοτε βάραινε ἀποκλειστικά, ή σχεδὸν ἀποκλειστικά, τὸν ἴδιο τὸ μετανάστη και κανέναν ἄλλον. Φυσικά, ή αὐθόρμητη μετανάστευση δὲν ἔπαψε νὰ ὑπάρχει και δὲν θὰ πάψει νὰ ὑπάρχει. Ἡ μορφή τοῦ παλιοῦ μετανάστη, πού ξεκινᾶει μονάχος του για τὸ ἄγνωστο, ἀποφασισμένος νὰ παλαίψει σκληρά, σηκώνοντας αὐτὸς ὀλόκληρη τήν εὐθύνη, ή μορφή τούτη θὰ ὑπάρχει πάντοτε.

Τήν καινούρια αὐτὴ μορφή τής μετανάστευσης ἀντιμετωπίζει μεταπολεμικά και ή χώρα μας. Καινούρια, ἐπαναλαμβάνω, με τήν ἔννοια πὼς καμιά φορὰ στήν ἱστορία τής μετανάστευσης δὲν ὑπῆρχε τόσο πλατιά και ἔντονη ή ἐπέμβαση τοῦ κράτους ή διεθνῶν ὀργανισμῶν. Ὑπῆρχε πάντα ή φροντίδα τοῦ κράτους για τή μετανάστευση και για τοὺς μετανάστες, φυσικά, καθὼς και διεθνῶν ὀργανισμῶν. Σήμερα ὅμως ἔχει γίνει αὐτὴ ή μετατόπιση τής εὐθύνης πού εἶπα παραπάνω. Νὰ δοῦμε και στὸν τομέα τής μετανάστευσης μιὰν ἀκόμα περιπτώση ἀνάπτυξης τοῦ κρατικοῦ ἐπεμβατισμοῦ :

Μίλησα πιδ πάνω για διεθνεῖς ὀργανισμοὺς πού παίζουν σήμερα ρόλο στή μεταναστευτική κίνηση. Εἶναι πολλοὶ αὐτοὶ οἱ ὀργανισμοὶ. Θὰ ἀναφέρω δυὸ ἀπ' αὐτοὺς. Ἡ παράλειψη τῶν ἄλλων δὲν ἔχει καθόλου ἀξιολογική ἔννοια. Ὁ κάθε ἓνας ὀργανισμὸς προσφέρει ὀρισμένες ὑπηρεσίες στὸν τομέα του. Με τοὺς δυὸ ὀργανισμοὺς πού θὰ ἀναφέρω ἔτυχε νὰ ῥθῶ σὲ στενώτερη, ἀπ' ὅσο με τοὺς ἄλλους, ἐπαφή. Οἱ δυὸ τοῦτοι ὀργανισμοὶ εἶναι ή Διεθνῆς Ὁργάνωση Ἐργασίας, και εἰδικότερα τὸ Διεθνὲς Γραφεῖο Ἐργασίας πού

είναι ἡ μόνιμη Γραμματεία της, καὶ ἡ Διακυβερνητικὴ Ἐπιτροπὴ γιὰ τὶς Μεταναστεύσεις ἀπ' τὴν Εὐρώπη, ἡ Δ.Ε.Μ.Ε.

Ἡ Διεθνὴς Ὁργάνωση Ἐργασίας εἶναι γνωστὴ γιὰ τὴ δραστηριότητά της σχετικὰ μὲ τὴ μετανάστευση ἀπὸ παλιά, πρὶν ἀπ' τὸν πόλεμο. Ἀναφέρω μονάχα πὼς πολλὲς διεθνεῖς συμβάσεις καὶ διεθνεῖς συστάσεις πάνω σὲ διάφορα μεταναστευτικὰ θέματα ψηφίστηκαν χάρις στὴ Διεθνὴ Ὁργάνωση Ἐργασίας. Ἐξακολουθεῖ πάντα ἔντονη ἡ δραστηριότητα τῆς ὀργάνωσης αὐτῆς πάνω στὸ θέμα τῆς μετανάστευσης. Στὴ φετεινὴ Διεθνὴ Συνδιάσκεψη Ἐργασίας, ποὺ θὰ γίνεῖ σὲ λίγες μέρες στὴ Γενεύη, ἕνα ἀπ' τὰ τέσσερα θέματα ποὺ θὰ συζητηθοῦν εἶναι μεταναστευτικό.

Ἡ Δ.Ε.Μ.Ε. εἶναι δημιούργημα τοῦ 1952. Συμμετετέχουν σ' αὐτὴ κυβερνήσεις τῶν χωρῶν ἀποστολῆς καὶ εἰσδοχῆς μεταναστῶν καθὼς καὶ ἡ Κυβέρνηση τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, ποὺ, ὅπως εἶναι γνωστό, ἔχουν ἕνα ἰδιότυπο σύστημα μετανάστευσης. Ἡ συμμετοχὴ ὅλων τῶν παραπάνω κυβερνήσεων εἶναι καὶ οἰκονομικὴ. Ἡ Δ.Ε.Μ.Ε. κύριο ἔργο ἔχει τὴν ἀποστολὴ μεταναστῶν ἀπὸ τὴν Εὐρώπη σὲ χῶρες ὑπερπόντιες, ἀναλαμβάνοντας ὅλες τὶς φροντίδες γιὰ τὴ μετακίνηση τῶν μεταναστῶν καὶ πρὸ πάντων τὴν πληρωμὴ τῶν ναύλων, φυσικὰ ἀπ' τὶς εἰσφορὲς τῶν Κρατῶν - Μελῶν, γιὰ τοὺς μετανάστες ποὺ δὲν μποροῦν νὰ τὰ πληρώσουν οἱ ἴδιοι.

Οἱ δραστηριότητες τῶν παραπάνω δύο ὀργανισμῶν, καθὼς καὶ ἄλλων, ἀπλώνονται, μὲ διάφορες παραλλαγές, στοὺς τομεῖς αὐτοὺς ἐδῶ : ἐπαγγελματικὸς καταρτισμὸς τοῦ προσωπικοῦ τῶν μεταναστευτικῶν ὑπηρεσιῶν τῶν ἐνδιαφερομένων χωρῶν, ἐπαγγελματικὸς καταρτισμὸς τῶν ὑποψηφίων μεταναστῶν, παροχὴ πληροφοριῶν στοὺς ὑποψήφιους μετανάστες γιὰ τὶς συνθήκες ζωῆς καὶ δουλειᾶς στὶς χῶρες εἰσδοχῆς, ὀργάνωση τῆς ὑποδοχῆς τῶν μεταναστῶν καὶ τῆς πρώτης ἐγκατάστασής τους, ὀργάνωση τῆς τοποθέτησης σὲ δουλειὰ τῶν μεταναστῶν, ὀργάνωση τῆς μετανάστευσης τῶν οἰκογενειῶν τῶν μεταναστῶν ποὺ φεύγουν ἀργότερα ἀπ' τοὺς ἀρχηγούς τους γιὰ νὰ τοὺς συναντήσουν στὰ ξένα. Οἱ δραστηριότητες αὐτὲς ἐκτελοῦνται μὲ διάφορους τρόπους. Διὸ ἀπ' αὐτοὺς εἶναι : ἐγκατάσταση ἀποστολῶν στὶς ἐνδιαφερόμενες χῶρες—στὴ χώρα μας ὑπάρχει Ἄποστολὴ τῆς Δ.Ε.Μ.Ε. ἀπ' τὸν Ἀπρίλη 1952— ἀποστολὴ ἐμπειρογνομόνων. Εἰδικὰ γιὰ τὸν ἐπαγγελματικὸν καταρτισμὸν καὶ τὴν εἰδίκευση τοῦ προσωπικοῦ τῶν μεταναστευτικῶν ὑπηρεσιῶν τῶν ἐνδιαφερομένων χωρῶν, ἡ Διεθνὴς Ὁργάνωση Ἐργασίας δίνει ὑποτροφίες, μέσα στὸ πλαίσιο τοῦ Προγράμματος Τεχνικῆς Βοηθείας τοῦ Ο.Η.Ε. Μία τέτοια ὑποτροφία ὑπῆρξε καὶ ἡ δική μου.

Ἡ ὑποτροφία μου

Ἡ ὑποτροφία μου κράτησε ἀπ' τὴν 1η Ἰουνίου ὡς τὶς 29 Δεκεμβρίου 1953. Χῶρες τῶν σπουδῶν μου ὑπῆρξαν οἱ παρακάτω :

—Ἐλβετία (δουλειὰ στὸ Διεθνὲς Γραφεῖο Ἐργασίας, καθὼς καὶ σὲ ἄλλους διεθνεῖς ὀργανισμούς),

— Ἰταλία, Ὀλλανδία (δύο χώρες ἀποστολῆς μεταναστῶν):

— Γαλλία, Βραζιλία (δύο χώρες εἰσδοχῆς μεταναστῶν).

Στὸ ταξίδι μου Γένοβα—Ρίο Ἰανέιρο, μὲ πλοῖο, εἶχα τὴν εὐκαιρία νὰ συνοδέψω μετανάστες, Ἕλληνες, Ἰταλοὺς καὶ Ἰσπανοὺς, νὰ κάνω διάφορες παρατηρήσεις καὶ μιά ἔρευνα ἀνάμεσά τους. Ἀνάλογη δουλειὰ ἐκάναν στὸ ταξίδι τοῦ γυρισμοῦ, συνοδεύοντας Ἰταλοὺς καὶ Ἰσπανοὺς ἐπαναπατριζόμενους. Ἐτσι, μπόρεσα νὰ πραγματοποιήσω αὐτὸ ποὺ εἶχα στὸ νοῦ μου ὅταν πρότεινα στὸ Διεθνὲς Γραφεῖο Ἐργασίας νὰ προστεθεῖ στὸ ἀρχικὸ πρόγραμμα τοῦ ταξιδιοῦ μου, ποὺ ἦταν Ἑλβετία, Ἰταλία, Ὀλλανδία καὶ Γαλλία, κι ἔνα ταξίδι ὡς τὴ Βραζιλία, ποὺ θὰ συνόδευα Ἕλληνες καὶ ἄλλους μετανάστες, γιὰ νὰ δῶ τίς συνθῆκες τοῦ ταξιδιοῦ, τὴ διαμόρφωση τῆς ψυχολογίας τῶν μεταναστῶν στὸ ταξίδι, νὰ κάνω διάφορες παρατηρήσεις καὶ ἔρευνες ἀνάμεσά τους, νὰ δῶ τὴν ὑποδοχὴ τῶν μεταναστῶν καὶ τὴν πρώτη ἐγκατάστασή τους στὴ χώρα εἰσδοχῆς, τὴν τοποθέτησή τους σὲ δουλειά, νὰ ἐρευνήσω τὴν κατάσταση τῆς ἐλληνικῆς μετανάστευσης στὴ Βραζιλία, νά'ρθω σ' ἐπαφὴ μὲ μετανάστες, νὰ μάθω γιὰ τὴ ζωὴ τους ἐκεῖ καὶ γιὰ τὰ προβλήματά τους καὶ γενικὰ νὰ πάρω μιά πείρα ἀνθρώπων, πρακτικῶν καὶ τεχνικῶν μεταναστευτικῶν θεμάτων.

Ἀντικείμενο τῆς ὑποτροφίας μου ἦταν, ἐπίσημα, ἡ «μελέτη τῶν μεταναστεύσεων» καὶ εἰδικότερα τῆς ὀργάνωσης τῶν μεταναστευτικῶν ὑπηρεσιῶν στὶς χώρες τῶν σπουδῶν μου. Προσπάθησα ὅμως νὰ ρθῶ σ' ἐπαφὴ, παντοῦ ὅπου πῆγα, μὲ τὸ ζωντανὸ ὕλικὸ τῆς μετανάστευσης, μὲ τοὺς ἴδιους τοὺς μετανάστες ἢ τοὺς ὑποψήφιους μετανάστες. Αὐτὴ ἡ ἐπαφὴ μὲ τοὺς βασικοὺς ἥρωες τοῦ μεταναστευτικοῦ δράματος μὲ συγκινοῦσε ξεχωριστά.

Τώρα θὰ προχωρήσω στὸ ταξίδι μου. Πρῶτα, ὅμως, αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκη νὰ εὐχαριστήσω, μὲ ὅλη μου τὴν καρδιά, ὅλους ὅσοι μὲ βοηθήσανε στὴ δουλειά μου, εἰδικότερα τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ Διεθνoῦς Γραφείου Ἐργασίας, τῆς Δ.Ε.Μ.Ε. καὶ τῶν ἄλλων διεθνῶν ὀργανισμῶν ὅπου δούλεψα, καθὼς καὶ τοὺς ὑπαλλήλους τῶν μεταναστευτικῶν ὑπηρεσιῶν στὶς χώρες τῶν σπουδῶν μου καὶ τὰ ἄλλα ἀρμόδια πρόσωπα ποὺ συνεργάστηκα μαζί τους. Θέλω ἀκόμα νὰ εὐχαριστήσω μὲ ὅλη μου τὴν καρδιά ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἀπλοὺς ἀνθρώπους, συγκεκριμένα τοὺς μετανάστες, ποὺ σὲ κάθε χώρα ποὺ τοὺς συνάντησα μοῦ ἀνοίξανε τὴν καρδιά τους καὶ μοῦ μιλῆσανε γιὰ τὰ προβλήματα καὶ γιὰ τὰ βάσανά τους. Τὰ ὀνόματά τους, ἐκτὸς ἀπὸ ἐλάχιστες ἔξαιρέσεις, μοῦ εἶναι ἀγνωστα ἢ δὲν τὰ θυμᾶμαι πιά. Τοῦτο ὅμως δὲ μικραίνει διόλου τὴν εὐγνωμοσύνη καὶ τὴν συμπάθεια ποὺ τοὺς ἔχω.

Ἑλβετία

Στὴν Ἑλβετία, στὴ Γενεύη, δούλεψα στὸ Διεθνὲς Γραφεῖο Ἐργασίας, στὴ Δ.Ε.Μ.Ε., καὶ στὴν ὑπηρεσία τοῦ Ὑπατου Ἀρμοστή τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν γιὰ τοὺς Πρόσφυγες.

Στὸ Διεθνὲς Γραφεῖο Ἐργασίας δούλεψα, κυρίως, στὴ Διεύθυνση Ἐργατικοῦ Δυναμικοῦ καὶ εἰδικότερα στὰ τρία τοῦτα τμήματα: στὸ Τμήμα Μεταναστεύσεων, στὸ Τμήμα Ἀπασχόλησεως καὶ στὸ Τμήμα Ἐπαγγελματικοῦ Καταρτισμοῦ. Στὸ Τμήμα Μεταναστεύσεων μελέτησα τὶς ἀρμοδιότητές του καὶ τὶς δραστηριότητές του, πού ἀπλώνονται σὲ πολλοὺς τομεῖς, ὅπως, γιὰ νὰ ἀναφέρω μερικoὺς μονάχα, τὴν κατάρτιση διεθνῶν μεταναστευτικῶν συμβάσεων καὶ συστάσεων, τὴν παροχὴ τεχνικῆς βοήθειας στὶς ἐνδιαφερόμενες χώρες, τὴ συγκέντρωση πληροφοριῶν γιὰ τὶς χώρες εἰσδοχῆς καὶ τὴ διοχέτευση τῶν πληροφοριῶν τούτων στοὺς μετανάστες μὲ τὴν ἔκδοση διαφόρων δημοσιευμάτων, τὴν ἔκδοση τοῦ μηνιαίου δελτίου «Migrations» μὲ πολὺ ἐνδιαφέροντα ἄρθρα καὶ πληροφορίες. Στὸ Τμήμα Ἀπασχόλησεως, ἐκτὸς ἀπὸ ἄλλα, μελέτησα τὴ σπουδαία ἐργασία γιὰ τὴν ταξινόμηση τῶν ἐπαγγελμάτων, γιὰ τὴν τοποθέτηση καὶ γιὰ τὶς μεταναστεύσεις. Πολλὰ προβλήματα δημιουργοῦνται γιὰτὶ δὲ δίνουν τὸ ἴδιο περιεχόμενο στὸν ἴδιο ὄρο ἑνὸς ἐπαγγέλματος σ' ὅλες τὶς χώρες. Καταλαβαίνει κανένας εὐκόλα τί χάος δημιουργεῖται ὅταν μιὰ χώρα εἰσδοχῆς ζητάει μετανάστες τοῦ ἄλλα ἐπαγγέλματος ἢ τῆς ἄλλα εἰδικότητος, καὶ ἡ χώρα ἀποστολῆς μεταναστῶν τῆς στέλνει, μὲ καλὴ πίστη, μετανάστες πού δὲν ἔχουν τὸ ἐπάγγελμα ἢ τὴν εἰδικότητα πού ζητήθηκε· καὶ τοῦτο γιὰτὶ δὲν ὑπάρχει ἐνιαία ὄρολογία. Στὸ σημεῖο τοῦτο ἡ συμβολὴ τοῦ Διεθνoῦς Γραφείου Ἐργασίας εἶναι πολὺτιμη στ' ἀλήθεια. Τέλος, στὸ Τμήμα Ἐπαγγελματικοῦ Καταρτισμοῦ μελέτησα τὶς δραστηριότητες τοῦ τμήματος τούτου γενικὰ γιὰ τὸν ἐπαγγελματικὸν καταρτισμὸν σὲ διάφορες χώρες, καὶ εἰδικὰ γιὰ τὸν ἐπαγγελματικὸν καταρτισμὸν ὑποψηφίῶν μεταναστῶν στὶς χώρες ἀποστολῆς μεταναστῶν.

Πρέπει νὰ ἀναφέρω ξεχωριστὰ τὰ ὅσα μοῦ εἶπε ὁ κ. F. Blanchard, Διευθυντῆς Ἐργατικοῦ Δυναμικοῦ στὸ Διεθνὲς Γραφεῖο Ἐργασίας, σὲ συνάντησιν πού εἶχα μαζί του. Μοῦ εἶπε πὼς πρέπει νὰ ἀντιμετωπίζουμε πάντοτε τὴ μετανάστευση μέσα στὸ φυσικὸ τῆς πλαίσιο, πού εἶναι τὸ θέμα τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ γενικὰ καὶ εἰδικότερα τὸ θέμα τῆς ἀπασχόλησης καὶ τῆς ἀνεργίας. Τὰ λόγια τοῦτα σταθῆκανε «γραμμὴ πορείας» στὸ ταξίδι μου.

Στὴ Δ.Ε.Μ.Ε. μελέτησα τὴν ὁργάνωσιν τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς καὶ γενικὰ ἐνημερώθηκα πάνω στὶς δραστηριότητές τῆς στὸ διεθνὲς πεδίο. Εἶχα τὴν εὐκαιρίαν νὰ συζητήσω μὲ τὸ διευθυντῆ τῆς κ. Gibson καὶ τὸν ὑποδιευθυντῆ τῆς κ. Jacobsen γιὰ τὴν ἑλληνικὴ μετανάστευση καὶ τὰ προβλήματα τῆς.

Στὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ὑπατου Ἀρμοστῆ τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν γιὰ τοὺς Πρόσφυγες, συζήτησα, ἀνάμεσα σὲ ἄλλα, τὸ θέμα τῶν προσφύγων πού μεταπολεμικὰ καταφύγανε στὴ χώρα μας ἀπὸ χώρες ρωσικῆς ἐπιρροῆς. Οἱ πρόσφυγες τοῦτοι, ἄλλοι καταγωγῆς ἑλληνικῆς καὶ ἄλλοι ξένης, εἶναι σοβαρὸ πρόβλημα γιὰ τὴ χώρα μας. Ἐνας ὁρισμένος ἀριθμὸς ἀπ' αὐτοὺς ἔχουν ὡς τώρα μεταναστεύσει μὲ τὴ φροντίδα, κυρίως, τῆς Διεθνoῦς Ὁργάνωσιν Προσφύγων, πού ἔχει διαλυθεῖ ἀπ' τὸ 1951, καὶ τῆς Δ.Ε.Μ.Ε. Ἡ ἐνσω-

μάτωση τῶν προσφύγων αὐτῶν στὴν ἔθνικὴ οἰκονομία εἶναι πράγμα ἀδύνατο μὲ τὶς σημερινὲς συνθῆκες τῆς χώρας μας. Ἡ μετανάστευσί τους εἶναι ἡ μοναδικὴ λύση.

Αὐτὴ, σὲ πολὺ γενικὲς γραμμές, στάθηκε ἡ δουλειά μου στὴν Ἑλβετία-Γενεύη, ὅπου πῆγα συνολικὰ τρεῖς φορές, στὴν ἀρχή, στὴ μέση καὶ στὸ τέλος τοῦ ταξιδιοῦ μου, καὶ ἤρθα, καὶ τὶς τρεῖς φορές, σ' ἐπαφὴ μὲ τὸ Διεθνὲς Γραφεῖο Ἐργασίας καὶ τὴ Δ.Ε.Μ.Ε.

Ἰταλία

Στὴν Ἰταλία δούλεψα συνολικὰ τρεῖς μῆνες, ἀπ' τὶς 9 Ἰουνίου ὡς τὶς 5 Σεπτεμβρίου 1953. Γιὰ νὰ πάω στὴ Βραζιλία πῆγα στὴ Γένοβα νὰ πάρω τὸ πλοῖο. Στὴ Γένοβα γύρισα ἐπίσης ἀπ' τὴ Βραζιλία καὶ πέρασα ξανὰ ἀπὸ τὸ Μιλάνο. Ἔτσι δούλεψα ἀκόμα δυὸ φορές στὴν Ἰταλία.

Δυὸ εἶναι τὰ κύρια αἷτια τῆς ἰταλικῆς μετανάστευσης: ὑπερπληθυσμός, ἀπ' τὴ μιὰ μεριά, ἀνεργία καὶ ὑποαπασχόληση ἀπ' τὴν ἄλλη.

Ἀρμόδια γιὰ τὴ μετανάστευση εἶναι δυὸ ὑπουργεῖα: τὸ Ὑπουργεῖο Ἐργασίας καὶ Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ τὸ Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν. Ἄλλα ὑπουργεῖα, ὅπως τὸ Ὑπουργεῖο Ἐσωτερικῶν, ἔχουν περιορισμένες ἀρμοδιότητες. Τὶς βασικὲς ἀρμοδιότητες τὶς ἔχουν τὰ δυὸ ὑπουργεῖα ποὺ εἶπα.

Στὸ Ὑπουργεῖο Ἐργασίας ἀρμόδια εἶναι ἡ Γενικὴ Διεύθυνση Ἐσωτερικῆς Ἀπασχολήσεως καὶ Μεταναστεύσεων. Στὴ Γενικὴ τούτῃ Διεύθυνση ὑπάρχουν οἱ παρακάτω ἀρμοδιότητες: τὰ γενικὰ μεταναστευτικὰ προβλήματα, οἱ σχέσεις μὲ τὸ Ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν, μὲ τὶς διεθνεῖς ὁργανώσεις καὶ τὶς ξένες χώρες, ἡ κατάστροφη προγραμμάτων γιὰ τὴ στρατολόγησι καὶ γιὰ τὸ συντονισμό τῶν ἐνεργειῶν ἱατρικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς ἐπιλογῆς, ἡ ὁργάνωσι τῆς κίνησης πρὸς ἐκπατρισμό, ἡ πρόνοια γιὰ τοὺς μετανάστες καὶ τὶς οἰκογένειές τους. Ἀκόμα, ἡ ἴδια Γενικὴ Διεύθυνση εἶναι ἀρμόδια γιὰ τὸν ἐπαγγελματικὸν καταρτισμὸ γενικὰ καὶ εἰδικότερα γιὰ τὸν ἐπαγγελματικὸν καταρτισμὸ τῶν ὑποψηφίων μεταναστῶν.

Δούλεψα σ' αὐτὲς τὶς κεντρικὲς ὑπηρεσίες τοῦ Ὑπουργείου Ἐργασίας. Στὴν ἐκτέλεσι τοῦ μεταναστευτικοῦ προγράμματος παίζουν μεγάλον ρόλον καὶ περιφερειακὲς ὑπηρεσίες τοῦ Ὑπουργείου Ἐργασίας: συγκεκριμένα, τὰ Περιφερειακὰ καὶ Ἐπαρχιακὰ Γραφεῖα Ἐργασίας, τὰ Κέντρα Μεταναστεύσεως, τὰ «Posti di Sosta», καθὼς καὶ ὑπάλληλοι τοποθετημένοι σὲ ὅλες τὶς κοινότητες τῆς Ἰταλίας ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ ζητήματα ἐργασίας. Ἡ στρατολόγησι τῶν ὑποψηφίων μεταναστῶν, ἡ ἱατρικὴ καὶ ἐπαγγελματικὴ προεπιλογή, ἡ παροχὴ πληροφοριῶν στοὺς ἐνδιαφερόμενους, ἡ μετακίνησι τῶν ὑποψηφίων στὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας ὡς τὴν ἀναχώρησίν τους γιὰ τὸ ἐξωτερικόν, γίνονται ἀπ' τὶς παραπάνω ὑπηρεσίες. Δούλεψα στὰ Περιφερειακὰ Γραφεῖα Ἐργασίας στὴ Ρώμη, Νεάπολη, Γένοβα, Μιλάνο, Βερόνα, Πάδοβα

καὶ Βενετία καὶ εἶχα ἔτσι τὴν εὐκαιρία νὰ δῶ ἀπὸ κοντὰ πῶς λειτουργοῦν. Τὰ Κέντρα Μεταναστεύσεως, πού ἀνάφερα πρωτύτερα, εἶναι, σὰ νὰ ποῦμε, «Κέντρα Διερχομένων» τῶν ὑποψηφίων μεταναστῶν καὶ τῶν μελῶν τῶν οἰκογενειῶν των πού ἔρχονται ἀπ' τὸν τόπο τῆς διαμονῆς τους σ' ἓνα ἀπὸ τὰ Κέντρα αὐτὰ γιὰ διάφορες διατυπώσεις, εἴτε γιὰ νὰ φύγουν πιά γιὰ τὸ ἔξωτερικό. Στὰ Κέντρα Μεταναστεύσεως, πού ὑπάγονται στὰ ἀρμόδια Περιφερειακὰ Γραφεῖα Ἐργασίας ἔχουν ὅμως μεγάλη ἀνεξαρτησία, οἱ ὑποψήφιοι μετανάστες ἔχουν δωρεὰν κατάλυμα, τροφή, ἰατρικὴ περίθαλψη καὶ «κοινωνικὲς ὑπηρεσίες» ἀπὸ «κοινωνικοὺς λειτουργοὺς» πού εἶναι τοποθετημένοι στὰ Κέντρα. Τέσσερα τέτοια Κέντρα Μεταναστεύσεως ὑπάρχουν: στὴ Μεσσηνία, Νεάπολη, Γένοβα, γιὰ τὴν ὑπερπόντια κυρίως μετανάστευση, καὶ στὸ Μιλάνο γιὰ τὴ μετανάστευση πρὸς εὐρωπαϊκὲς χῶρες. Εἶχα τὴν εὐκαιρία νὰ ἐπισκεφθῶ τὰ Κέντρα Μεταναστεύσεως στὴ Νεάπολη, Γένοβα καὶ Μιλάνο. Εἶναι πολὺ ἀξιόλογη ἡ δουλειὰ πού κάνουν τὰ Κέντρα τοῦτα. Βέβαια οἱ συνθήκες στὰ Κέντρα δὲν εἶναι πάντα ἰδανικὲς. Μεγάλος ἀριθμὸς προσώπων περνᾶνε ἀπὸ κεῖ, ἄντρες, γυναῖκες καὶ παιδιά, ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς Ἰταλίας, καὶ εἶναι φυσικὸ οὔτε καθαριότητα ἀπόλυτη νὰ ὑπάρχει οὔτε τάξη ὑποδειγματικὴ πάντα. Ἄρκει νὰ σημειώσω πῶς στὸ Κέντρο τοῦ Μιλάνου συχνὰ ὁ ἀριθμὸς τῶν προσώπων πού μένουν ἐκεῖ ξεπερνᾶει τοὺς 1500 καὶ φτάνει ἀκόμα τοὺς 1800. Ἀνάλογη εἶναι καὶ ἡ κίνηση πού παρουσιάζουν καὶ τὰ ἄλλα Κέντρα. Στὰ Κέντρα Νεάπολης καὶ Γένοβας παρακολούθησα ὅλη τὴ διαδικασία γιὰ τὴν ἐπιβίβαση μεταναστῶν καὶ ἐπισκέφθηκα καὶ πλοῖα πού μεταφέρουν μετανάστες. Σὲ πολλὰ ἀπ' τὰ πλοῖα αὐτὰ οἱ συνθήκες δὲν εἶναι καλές. Ἄνθρωποι στοιβαγμένοι σὲ μεγάλους θαλάμους, ἀερισμὸς κακὸς ἢ ἀνύπαρχτος, τροφὴ κακὴ, συμπεριφορὰ τοῦ πληρώματος κακὴ. Στὸ Μιλάνο παρακολούθησα ἀναχώρηση μεταναστῶν γιὰ τὴ Γαλλία καὶ γιὰ τὸ Βέλγιο.

Μικρὰ Κέντρα Μεταναστεύσεως μπορῶ νὰ πῶ πῶς εἶναι τὰ «Posti di Sosta». Τέτοια ὑπάρχουν σὲ πολλὰ μέρη τῆς Ἰταλίας. Εἶχα τὴν εὐκαιρία νὰ ἐπισκεφθῶ αὐτὸ πού εἶναι στὴ Ρώμη, στὸ ὑπόγειο τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ Ρώμη-Τέρμινι. Μοῦ ἔκανε πολὺ καλὴ ἐντύπωση.

Γιὰ ὅλα τοῦτα τὰ ταξίδια στὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας οἱ ὑποψήφιοι μετανάστες δὲν πληρώνουν τίποτα. Βέβαια πρέπει νὰ εἶναι ἄποροι, μὰ καὶ στὴν Ἰταλία, ὅπως καὶ ἐδῶ, εἶναι πάντα εὐκόλο νὰ πάρει κανένας πιστοποιητικὸ ἀπορίας. Ὅλα τὰ ἔξοδα τὰ πληρώνει τὸ Κράτος.

Στὴ μικρὴ πόλη Κατόλικα, στὴν Ἀδριατικὴ, κοντὰ στὸ Ρίμινι, τὸ ἰταλικὸ Ἐργασίον Ἐργασίας, σὲ συνεργασία μὲ τὸ Ἐργασίον Ἐξωτερικῶν, μὲ τὴν τεχνικὴ βοήθεια τοῦ Δ.Γ.Ε. καὶ τῆς Δ.Ε.Μ.Ε., καὶ μὲ τὴν συνεργασία ἀκόμα τῆς Κραζιλιανῆς Κυβέρνησης, ὁργάνωσε μιὰ σχολὴ ἐπαγγελματικοῦ καταρτισμοῦ ὑποψηφίων μεταναστῶν γιὰ τὴν Βραζιλία καὶ γιὰ τὰ ἐπαγγέλματα: οἰκοδόμων, ξυλουργῶν καὶ σιδηρουργῶν. Ἡ σχολὴ αὐτὴ λειτούργησε ἀπ' τὸ Φεβρουάριο ὡς τὸν Ἰούνιο 1953. Τῆς δώσανε οἱ Ἰταλοὶ μιὰ μεγαλό-

τική μεταναστευτική υπεύθυνη, συγκεκριμένο πρόγραμμα μεταναστευτικό, τὸ Κράτος ἔχει στὰ χέρια του ὅλη τὴν ὑπόθεση τῆς μετανάστευσης καὶ ἀπασχολεῖται μ' αὐτὴ σοβαρά. Ἡ ἰταλικὴ μετανάστευση εἶναι τοποθετημένη στὸ φυσικὸ τῆς πλαίσιου, ποὺ εἶναι τὸ ὅλο θέμα τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ τῆς χώρας καὶ εἰδικότερα τὸ θέμα τῆς ἀπασχόλησης καὶ τῆς ἀνεργίας. Γιὰ τοῦτο, τὸ κυρίως ἀρμόδιο ὑπουργεῖο εἶναι τὸ Ὑπουργεῖο Ἐργασίας. Διμερεῖς συμφωνίες μὲ τὶς χῶρες εἰσοδοχῆς προστατεύουν τοὺς μετανάστες. Μεγάλῃ δραστηριότητα παρατηρεῖται στὸν τομέα τῆς παροχῆς πληροφοριῶν στοὺς ὑποψήφιους μετανάστες, στὸν ἐπαγγελματικὸ καταρτισμὸ τους, στὴν προστασία τῶν οἰκογενειῶν τους ποὺ μέινανε στὴν Ἰταλία, στὴν προστασία τῶν μεταναστῶν στὸ ταξίδι καὶ στὴ χώρα εἰσοδοχῆς, στὴ φροντίδα γιὰ τοὺς ἐπαναπατριζόμενους, στὴ φροντίδα γιὰ τὴ συντήρηση τῶν δεσμῶν τῶν μεταναστῶν μὲ τὴ μητρόπολη—τὰ παιδιά τῶν μεταναστῶν περνᾶνε τὶς διακοπὲς τους στὴν Ἰταλία—γιὰ τὸν ἐπαγγελματικὸ καταρτισμὸ τοῦ προσωπικοῦ τῶν ἀρμοδίων ὑπηρεσιῶν, στὴν ἀξιοποίηση τῆς τεχνικῆς βοήθειας διεθνῶν ὀργανισμῶν, στὴ διαφήμιση τῶν μεταναστῶν στὸ ἔξωτερικόν...

Ἄπ' τὴν ἄλλη μεριά οἱ πληροφορίες πρέπει νὰ βελτιωθοῦν, ὁ ἐπαγγελματικὸς καταρτισμὸς ἐπίσης, ἡ ἐκμάθηση τῆς γλώσσας τῆς χώρας εἰσοδοχῆς νὰ ὀργανωθεῖ, τὸ κόστος εἶναι ὑψηλὸ μὲ τὶς πολλὲς μετακινήσεις στὸ ἔσωτερικὸ τῆς χώρας, ὁ ἔλεγχος τῶν δυνατοτήτων τῶν μεταναστῶν νὰ πληρῶσουν μόνονι τους τὰ ναῦλα πρέπει νὰ γίνῃ πιὸ αὐστηρὸς.

Ἰσπανία

Στὴν Ἰσπανία δούλεψα ἀπ' τὶς 5 Σεπτεμβρίου ὡς τὶς 5 Ὀκτωβρίου 1953. Τὸ πρόβλημα τῆς ἀνεργίας καὶ τῆς ὑποαπασχόλησης δὲν εἶναι ἐδῶ τόσο ὀξὺ ὅσο στὴν Ἑλλάδα καὶ στὴν Ἰταλία καὶ σὲ ἄλλες χῶρες. Κύριο αἶτιο τῆς ἰσπανικῆς μετανάστευσης εἶναι ἡ μεγάλη αὔξηση τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἡ στενότητα τοῦ χώρου ποὺ δημιουργεῖ πρόβλημα ἀπασχόλησης. Ἰδίως στὶς ἀγροτικὲς οἰκογένειες, ποὺ εἶναι πολυμελεῖς, ὑπάρχει ἔλλειψη κλήρου.

Βασικὰ ἀρμόδιο γιὰ τὴ μετανάστευση εἶναι κι ἐδῶ τὸ Ὑπουργεῖο Ἐργασίας ποὺ ὀνομάζεται Ὑπουργεῖο Κοινωνικῶν Ὑποθέσεων. Μιὰ εἰδικὴ Ὑπηρεσία μετανάστευσης ἔχει ἰδρυθεῖ, ποὺ ὑπάγεται στὸ ὑπουργεῖο τοῦτο. Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ὑπηρεσίας αὐτῆς εἶναι ὁ Ἐπίτροπος τῆς Μετανάστευσης. Ἡ Ὑπηρεσία τῆς Μετανάστευσης συνεργάζεται στενά μὲ ἄλλες κεντρικὲς ὑπηρεσίες τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῶν Ὑποθέσεων ποὺ εἶναι ἀρμόδιες γιὰ τὰ Γραφεῖα Ἐργασίας, γιὰ τὸν ἐπαγγελματικὸ καταρτισμὸ κλπ. Τὰ τοπικὰ Γραφεῖα Ἐργασίας συμμετέχουν ἐνεργὰ στὸ ἔργο τῆς μετανάστευσης.

Ἐπίτροπος τῆς Μετανάστευσης μπορεῖ νὰ ὀριστεῖ, μὲ ἀπόφαση τοῦ Ὑπουργοῦ Κοινωνικῶν Ὑποθέσεων, εἴτε δημόσιος ὑπάλληλος, εἴτε ἰδιώτης. Ἄν εἶναι μέλος τοῦ Κοινοβουλίου, τότε παραιτεῖται ὑποχρεωτικὰ ἀπ' τὸ βουλευτικὸ του ἀξίωμα γιὰ νὰ ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντα τοῦ Ἐπιτρό-

που. Ὁ Ἐπίτροπος ἔχει μεγάλη ἀνεξαρτησία δράσης. Ταξιδεύει συχνότατα στις χῶρες εισδοχῆς, ἔρχεται σ' ἐπαφὴ μὲ τις κυβερνήσεις τῶν χωρῶν αὐτῶν, κάνει συνεννοήσεις μαζί τους.

Δυὸ Συμβούλια ὑπάρχουν στὴν Ὑπηρεσία Μετανάστευσης καὶ σ' αὐτὰ συμμετέχουν ἐκπρόσωποι τῶν ἐνδιαφερομένων ὑπουργείων καὶ ἐκπρόσωποι τῶν τριῶν ὀργανώσεων ποὺ συμμετέχουν καὶ σὲ ὅλη τὴ ζωὴ τῆς Ὀλλανδίας: τῆς καθολικῆς, τῆς προτεσταντικῆς καὶ τῆς οὐδέτερης ἢ γενικῆς, ὅπως λέγεται. Τὸ ἓνα Συμβούλιο ἔχει 45 μέλη, τὸ ἄλλο 9, ποὺ ἐκλέγονται ἀπ' τὰ μέλη τοῦ πρώτου. Στὸ πρῶτο Συμβούλιο ὁ Ἐπίτροπος εἶναι ἀντιπρόεδρος, στὸ δεύτερο εἶναι πρόεδρος. Σὲ περίπτωση ποὺ θὰ κρίνει σκόπιμο ὁ Ὑπουργὸς Κοινωνικῶν Ὑποθέσεων μπορεῖ νὰ δώσει διαταγὲς ἀπ' εὐθείας στὸν Ἐπίτροπο, παρακάμπτοντας τὰ Συμβούλια. Ἡ ἔδρα τῆς Ὑπηρεσίας Μετανάστευσης εἶναι στὴ Χάγη, περιφερειακὲς ὑπηρεσίες δὲν ἔχει. Ἔχει Ὑπηρεσία γραμματείας, παροχῆς πληροφοριῶν στοὺς ἐνδιαφερόμενους μὲ ραδιοφωνικὴ ἐκπομπὴ κάθε βδομάδα κλπ., Ὑπηρεσία ἀλληλογραφίας μὲ τοὺς μετανάστες, στατιστικῆς, ἐνίσχυσης οἰκονομικῆς τῶν μεταναστῶν ποὺ δὲν ἔχουν νὰ πληρῶσουν τὰ ναῦλα τους, Ὑπηρεσία ἐλέγχου τῶν οἰκονομικῶν δυνατοτήτων τῶν ὑποψηφίων μεταναστῶν κλπ. Ἡ Ὑπηρεσία Μετανάστευσης δὲν ἔρχεται, κατ' ἀρχήν, σ' ἐπαφὴ μὲ τοὺς ὑποψήφιους μετανάστες, ἐκτὸς ἀπὸ ὀρισμένες περιπτώσεις. Σὲ τέτοια ἐπαφὴ ἔρχονται τὰ τοπικὰ Γραφεῖα Ἐργασίας, ποὺ ὑπάγονται στὸ Ὑπουργεῖο Κοινωνικῶν Ὑποθέσεων, καὶ τὰ τοπικὰ γραφεῖα τῶν τριῶν ὀργανώσεων ποὺ ἀνάφερα πρὶν πάνω.

Ὑπάλληλοι τῆς Ὑπηρεσίας Μετανάστευσης ταξιδεύουν στις χῶρες εισδοχῆς, συνοδεύοντας μετανάστες ἢ ὄχι, βλέπουν μόνοι τους τὴν κατάστασι, ἔρχονται σ' ἐπαφὴ μὲ τοὺς ὀλλανδοὺς μετανάστες, μαζεύουν πληροφορίες καὶ γυρίζουν στὴν Ὀλλανδία. Στις χῶρες εισδοχῆς, στὶς πρεσβείες καὶ στὰ προξενεῖα, ἔχουν εἰδικοὺς ὑπάλληλους ποὺ ἀσχολοῦνται ἀποκλειστικὰ μὲ τὴ μετανάστευσι. Οἱ ὑπάλληλοι αὐτοὶ εἶναι ὑπάλληλοι τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῶν Ὑποθέσεων, συγκεκριμένα τῆς Ὑπηρεσίας Μετανάστευσης, γιατί κρίθηκε πὼς οἱ ὑπάλληλοι τοῦ διπλωματικοῦ σώματος καὶ γενικὰ τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν δὲν μποροῦν νὰ μποῦνε στὸ νόημα τῶν ἐργατικῶν ζητημάτων. Οἱ ὑπάλληλοι αὐτοὶ ἔχουν ἀνεξαρτησία δράσης, πάντως σὲ συνεννόησι μὲ τις διπλωματικὲς καὶ προξενικὲς ἀρχές.

Δούλεψα στὸ Ὑπουργεῖο Κοινωνικῶν Ὑποθέσεων, στὶς κεντρικὲς Ὑπηρεσίες ποὺ εἶναι ἀρμόδιες γιὰ τὰ Γραφεῖα Ἐργασίας, καὶ στὴν Ὑπηρεσία Μετανάστευσης, ποὺ δούλεψα ἀπὸ κοντὰ σὲ ὅλα τὰ τμήματά της.

Ὁ ὑποψήφιος μετανάστης εἶναι ἐλεύθερος νὰ πάει εἴτε στὸ τοπικὸ Γραφεῖο Ἐργασίας, εἴτε στὸ τοπικὸ Γραφεῖο τῆς Ὄργάνωσης ποὺ ἀνήκει, καθολικῆς, προτεσταντικῆς ἢ οὐδέτερης. Ὁ μετανάστης δὲ μπορεῖ νὰ υποβάλει αἴτησι γιὰ μετανάστευσι ἂν δὲν πληρῶσει σύγχρονα 100 φλορίνια, δηλαδὴ περίπου 800 δραχμὲς καινούριες. Τὸ ποσὸ αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ πληρῶσει γιὰ ἐγγύησι ὅτι σκέπτεται σοβαρὰ νὰ μεταναστεύσει. Γιὰ ὅσους εἶναι

πραγματικά ἄποροι καὶ δὲν μποροῦν νὰ πληρώσουν τὰ 100 φλορίνια, ἔρχεται τὸ Κράτος καὶ τὰ πληρώνει. Ἄν τελικὰ φύγει ὁ ὑποψήφιος μετανάστης, τότε συμψηφίζονται τὰ 100 φλορίνια στ' ἄλλα ἔξοδα, ἂν δὲ φύγει, τότε τοῦ ἐπιστρέφονται. Μὲ τὸ σύστημα τοῦτο καθὼς καὶ μὲ ἄλλα μέτρα—λόγον χάρις ὅταν ἓνας πάει γιὰ πρώτη φορὰ σ' ἓνα ἄπ' τὰ παραπάνω Γραφεῖα καὶ πει πὼς θέλει νὰ μεταναστεύσει, δὲν τοῦ δίνουν ἀμέσως αἴτηση νὰ συμπληρώσει, παρὰ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ παρακολουθήσει μιὰ εἰδικὴ συγκέντρωση, αὐτὸς κι ἡ γυναίκα του καὶ τὰ παιδιά του πάνω ἀπὸ 15 χρονῶν, ὅπου δίνονται πληροφορίες γιὰ τὴ χώρα εἰσοδογῆς καὶ γίνεται συζήτηση—μὲ τοῦτο λοιπὸν τὸ σύστημα δίνουν χρονικὸ περιθώριον στοὺς ὑποψήφιους μετανάστες νὰ σκεφτοῦνε καλά, γιατί οἱ Ὀλλανδοὶ θέλουν νὰ εἶναι ἀποφασισμένοι γιὰ σκληρὴ ζωὴ οἱ μετανάστες τους. Ἐπίσης μὲ τὰ 100 φλορίνια, καὶ μὲ τὸ σύστημα γενικὰ ποὺ ἔχουν, καταπολεμοῦν τὴ μεταναστευτικὴ ψύχωση κι ἔτσι αὐτοὶ ποὺ μένουν εἶναι στ' ἀλήθεια ἄνθρωποι ἀποφασισμένοι. Εἶχα τὴν εὐκαιρίαν νὰ δουλέψω στὸ Γραφεῖο Ἐργασίας στὸ Ἄμστερνταμ καὶ μοῦ ἔκανε βαθιὰ ἐντύπωση τὸ σύστημα δουλειᾶς.

Ἄλλα ὑπουργεῖα, ἐκτὸς ἄπ' τὸ Ὑπουργεῖο Κοινωνικῶν Ὑποθέσεων, ποὺ ἔχουν ἀρμοδιότητα γιὰ τὴ μετανάστευση εἶναι τὸ Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, τὸ Ὑπουργεῖο Γεωργίας, Ἀλιείας καὶ Ἐπισιτισμοῦ (ποὺ ὀργανώνει σχολὲς ἐπαγγελματικῶν καταρτισμοῦ γιὰ ὑποψήφιους μετανάστες γιὰ ἀγροτικὰς δουλειᾶς). Σχολὲς γιὰ ἐπαγγελματικὸν καταρτισμὸν σὲ βιομηχανικὰ ἐπαγγέλματα ὀργανώνει τὸ Ὑπουργεῖο Κοινωνικῶν Ὑποθέσεων. Ἐπίσης οἱ ὀργανώσεις ποὺ εἶπα προτύτερα ὀργανώνουν σχολὲς ἐπαγγελματικῶν καταρτισμοῦ γιὰ ὑποψήφιους μετανάστες. Εἶχα τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπισκεφθῶ τέτοιαις σχολῆς, εἴτε γενικὰ ἐπαγγελματικῶν καταρτισμοῦ, εἴτε εἰδικότερα ἐπαγγελματικῶν καταρτισμοῦ, γιὰ ὑποψήφιους μετανάστες, στὴ Χάγη τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῶν Ὑποθέσεων, στὸ Ζύπφεν τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας, στὰ περὶχωρὰ του μιὰ σχολὴ γεωργικῆς ἐκπαίδευσης τῶν ὀργανώσεων προτεσταντικῆς καὶ οὐδέτερης καὶ μιὰ σχολὴ στὰ περὶχωρὰ τοῦ Ἄρνεμ, ὀργανωμένη ἄπ' τὸ Ὑπουργεῖο Γεωργίας εἰδικὰ γιὰ ὑποψήφιους ἀγρότες μετανάστες. Βαθιὰ ἐντύπωση μοῦ ἔκανε τὸ σύστημα δουλειᾶς καὶ τὸν τομέα αὐτόν.

Οἱ τρεῖς ὀργανώσεις, καθολικὴ, προτεσταντικὴ καὶ οὐδέτερη, ποὺ παρακολούθησα τὴ δράση τους, ἀναπτύσσουν μεγάλην δουλειὰ πάνω στὴ μετανάστευση: πληροφορίες γιὰ χρῆση των μεταναστῶν, ἐπαγγελματικὸν καταρτισμὸν τῶν ὑποψηφίων μεταναστῶν, ἐκμάθηση τῆς γλώσσας τῆς χώρας εἰσοδογῆς, προστασία τῶν μεταναστῶν στὸ ἔξωτερικὸν καὶ ἄλλα.

Ἡ ὀργάνωση γενικὰ τῆς ὀλλανδικῆς μετανάστευσης εἶναι, κατὰ τὴ γνώμην μου, ὑποδειγματικὴ. Στὸ ἔσωτερικὸν τῆς χώρας ὅλη ἡ ὑπεύθυνη δουλειὰ γίνεται ἄπ' τὶς Δημόσιαις Ὑπηρεσίαις—ἀναφέρω ἔδῳ πὼς ἡ Ὀλλανδία εἶναι μέλος τῆς Δ.Ε.Μ.Ε., πληρώνει σ' αὐτὴν τὴν εἰσφορά της, μὰ δὲν ὑπάρχει Ἀποστολὴ τῆς Δ.Ε.Μ.Ε. Ἡ μετανάστευση εἶναι τοποθετημένη στὸ φυσικὸν της πλαίσιο, δηλαδὴ τὸ θέμα τῆς ἀπασχόλησης καὶ τῆς ἀνεργίας. Ἐτσι, τὸ

Ἐπιχειροῦν Κοινωνικῶν ὑποθέσεων, δηλαδή τὸ Ἐπιχειροῦν Ἐργασίας, ἔχει τὴν βασικὴν ἀρμοδιότητα. Καταπολεμοῦν τὴν μεταναστευτικὴν ψύχωση, δίδουν πολλὰς καὶ ἀκριβεῖς πληροφορίες στοὺς ὑποψήφιους μετανάστες, δὲν τοὺς ἐμφανίζουν γιὰ παράδεισο τὶς ξένες χώρες, τοὺς ἐτοιμάζουν ψυχολογικὰ καὶ ἐπαγγελματικὰ γιὰ μιὰ σκληρὴ ζωὴ, δὲν ἐνισχύουν τὴν μετανάστευση εἰδικευμένων τεχνιτῶν ἀπαραιτήτων στὴν ἐθνικὴ οἰκονομία, προσέχουν πολὺ τὸν ἀνθρώπινο παράγοντα, οἱ μετανάστες δὲν ὀνομάζονται μετανάστες ἀλλ' ἐπιβάτες τρίτης θέσης—ἔτσι δὲν αἰσθάνονται μειωμένο τὸν ἑαυτὸ τους—οἱ ἀγρότες φεύγουν μαζί μὲ τὰ ζῶα τους καὶ τὰ ἐργαλεῖα τους. Στὸ ἔξωτερικόν, ἡ προστασία ποὺ δίδουν στοὺς μετανάστες τους εἶναι μεγάλη. Τὸ διαπίστωσα καὶ στὸ ταξίδι μου στὴ Βραζιλία, ὅπου εἶχα τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρακολουθῆσω τὴν δουλειὰ ποὺ κάνουν οἱ μεταναστευτικοὶ ὑπάλληλοι στὶς πρεσβεῖες καὶ τὰ προξενεῖα. Ὅταν πρόκειται γιὰ ἀγροτικὴ μετανάστευση, στέλνουν ἀποικίαις ὀλλανδικῆς, σχηματίζουν χωριά ὀλόκληρα, μὲ ἱερεῖς, δασκάλους, ἔτσι ποὺ νὰ μὴν αἰσθάνονται οἱ μετανάστες ἀπομονωμένοι.

Γαλλία

Στὴ Γαλλία δούλεψα ἀπ' τὶς 5 Ὀκτωβρίου ὡς τὶς 7 Νοεμβρίου τοῦ 1953. Ἡ Γαλλία εἶναι βασικὰ μιὰ χώρα εἰσδοχῆς μεταναστῶν σήμερον—κυρίως γιὰ ἀγροτικὰς δουλειὰς καὶ γιὰ οἰκοδομικὰς, καὶ λίγο γιὰ μεταλλεῖα.

Δημογραφικοὶ λόγοι καὶ λόγοι ἔλλειψης ἐργατικῆς δυναμικῆς σὲ ὀρισμένους τομεῖς εἶναι τὰ αἷτια τῆς γαλλικῆς μετανάστευσης. Κι ἐδῶ ἡ μετανάστευση εἶναι τοποθετημένη στὸ φυσικόν της πλαίσιον: τὸ πλαίσιον τῆς ἀπασχόλησης καὶ τῆς ἀνεργίας καὶ γενικότερον τοῦ ἐργατικῆς δυναμικῆς. Ἔτσι, τὸ ἔπιχειροῦν Ἐργασίας καὶ Κοινωνικῆς Ἀσφαλείας εἶναι τὸ βασικὸν ἀρμοδιόν ἔπιχειροῦν. Γιὰ τὴν δημογραφικὴν πλευρὰν ἀρμοδιόν εἶναι τὸ ἔπιχειροῦν Δημοσίας Ὑγείας καὶ Πληθυσμοῦ. Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ μεταναστευτικῆς προγράμματος εἶναι ἔργο τοῦ Office National d'Immigration, τῆς Ἐθνικῆς Ὑπηρεσίας Μετανάστευσης, ποὺ ὑπάγεται στὸ ἔπιχειροῦν Ἐργασίας καί, γιὰ τὸν δημογραφικόν θέμα, στὸ ἔπιχειροῦν Πληθυσμοῦ. Ἡ ὑπηρεσία αὕτη ἰδρύθηκε στὰ 1945. ἔχει ἕνα καλὸν σύστημα διοικήσεως. Στὸ ἔξωτερικόν ἔχει Ἀποστολὰς, ὅπως στὴν Ἰταλία καὶ στὴν Γερμανία, ποὺ κάνουν τὴν ἐπαγγελματικὴν ἐπιλογὴν ὅταν οἱ γάλλοι ἐργοδοτὰς ζητᾶνε ἀνωνύμως ἐργατικὰ χέρια, καὶ ἀναλαμβάνουν τὴν προώθησιν τῶν μεταναστῶν ὅταν οἱ γάλλοι ἐργοδοτὰς ζητᾶνε ὀνομαστικὰ ξένους ἐργάτας, ὅποτε δὲν κάνουν οἱ Ἀποστολὰς τῆς Ὑπηρεσίας Μετανάστευσης ἰατρικὴν καὶ ἐπαγγελματικὴν ἐπιλογὴν, γιὰ τὴν εὐθύνην τὴν ἔχουν στὴν περίπτωσιν αὕτη οἱ ἐργοδοτὰς. Γιὰ τὰ ἔξοδα οἱ ἐργοδοτὰς πληρώνουν ἕνα ποσὸν ποὺ ἀξομειώνεται κάθε τόσο. Ἐἴτανε τελευταῖα 9000 φράγκα, τώρα γίνηκε 8500.

Ἐνα ὀρθολογικόν πνεῦμα κυριαρχεῖ στὴν γαλλικὴν μετανάστευση, πνεῦμα ρεαλιστικόν. Ὅταν ἕνας ἐργοδοτὰς προσφύγει στὶς τοπικὰς ὑπηρεσίας τοῦ ἔπιχειροῦν Ἐργασίας γιὰ νὰ φέρει ξένους ἐργάτας, κάνουνε πρῶτα μιὰ

προσπάθεια να ικανοποιήσουν την αίτησή του με γάλλους εργάτες. Και μό-
 νάχα αν τούτο είναι αδύνατο, προχωρούν στην πρόσκληση ξένων εργατών. Το
 Υπουργείο Εργασίας, εδώ, άσκει πλήρη έλεγχο στην αγορά εργασίας. Δημο-
 σιεύονται τακτικά πλήρη στοιχεία για την προσφορά και τη ζήτηση εργατι-
 κών χειρών σ' όλες τις περιοχές της Γαλλίας. Έτσι, με το σύστημα που έχει
 οργανωθεί στη Γαλλία, οι μετανάστες που πάνε εκεί έχουν εξασφαλισμένη
 από πριν δουλειά.

Στόν τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και μεταεκπαίδευσης των
 ξένων εργαζομένων γίνεται αξιόλογη δουλειά. Οι ξένοι εργαζόμενοι
 μπορούν να παρακολουθήσουν μαθήματα σε κρατικά ιδρύματα ή σε ιδρύ-
 ματα - σχολές οργανώσεων που επιχορηγεί το Κράτος.

Στόν τομέα της κοινωνικής ασφάλειας οι μετανάστες μπορούν να φέ-
 ρουν και τις οικογένειές τους στη Γαλλία και τότε παίρνουν οικογενειακά
 επιδόματα. Σε ορισμένες περιπτώσεις τα οικογενειακά επιδόματα πληρώ-
 νονται κι όταν η οικογένεια του μετανάστη βρίσκεται στη χώρα του. Επι-
 τρέπεται να εξάγουν συνάλλαγμα για τις οικογένειές τους. Ειδικές ευκαιρίες
 οργανώνονται για την εκμάθηση της γαλλικής στους μετανάστες. Όσο για
 τις πληροφορίες, εδώ γίνεται μιá θαυμαστή δουλειά, έντυπα διάφορα εκδί-
 δονται και οδηγοί διαφωτιστικοί, και όλα αυτά δίνονται έντελώς δωρεάν
 στους μετανάστες απ' τις Δημόσιες Υπηρεσίες. Οι κοινωνικές υπηρεσίες για
 τους μετανάστες και τις οικογένειές τους είναι πολύ καλά οργανωμένες.

Είχα την ευκαιρία να δουλέψω στις άρμόδιες κεντρικές και περιφε-
 ρειακές υπηρεσίες του Υπουργείου Εργασίας και του Υπουργείου Πληθυ-
 σμού, καθώς και της Εθνικής Υπηρεσίας Μετανάστευσης (στην Ιταλία, επί-
 σης, στο Μιλάνο, δούλεψα στην Αποστολή της Υπηρεσίας αυτής), να επι-
 σκεφθώ υπηρεσίες κοινωνικές, όπως την Κοινωνική Υπηρεσία Βοήθειας
 στους Μετανάστες, να ρθώ σ' επαφή στη Βόρεια Γαλλία με μετανάστες
 έλληνες και ιταλούς. Η έντύπωσή μου είναι πως η Γαλλία είναι μιá πολύ
 καλή για τους μετανάστες χώρα. Βέβαια, υπάρχουν οι δυσκολίες που υπάρ-
 χουν και για τους γάλλους εργάτες, δυσκολίες στην κατοικία, ήμερομίσθια
 όχι πάντα υψηλά και ανάλογα με το κόστος της ζωής. Άς έλλίσουμε πως
 σύντομα θα μπει σ' εφαρμογή η συμφωνία μετανάστευσης που υπογράφη-
 κε στο Παρίσι μεταξύ Γαλλίας και Ελλάδος.

Το ταξίδι μου απ' τη Γένοβα στο Ρίο Ιανέιρο και τανάπαλιν

Το ταξίδι Γένοβα - Ρίο Ιανέιρο κράτησε απ' τις 11 Νοεμβρίου ως
 τις 25 του ίδιου μήνα. Το πλοίο ήτανε γαλλικό, το «Bretagne». Με το
 ίδιο πλοίο γύρισα. Το ταξίδι του γυρισμού κράτησε απ' τις 8 ως τις 22
 Δεκεμβρίου.

Το πλοίο ήτανε πολύ καλό. Όλα, όμως, τα πλοία που μεταφέρουν
 μετανάστες αποκλειστικά ή και μετανάστες δέν είναι το ίδιο καλά, όπως

διαπίστωση συχνά. Τὸ «Bretagne» εἶναι πλοῖο τῆς γραμμῆς, δὲ μεταφέρει ἀποκλειστικὰ μετανάστες. Στὶς 10 Νοεμβρίου εἶχανε φτάσει στὴ Γένοβα 177 Ἕλληνες μετανάστες μὲ τὸ «Αἰολία». Ἀπ' αὐτοὺς ἐλάχιστοι πηγαίνανε στὴν Ἀργεντινὴ, ὅλοι οἱ ἄλλοι στὴ Βραζιλία. Στὸ «Bretagne» μῆχανε κάπου 400 ἰταλοὶ καὶ 200 ἰσπανοὶ μετανάστες. Ὑπῆρχε ὁ ἰταλὸς Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος, ποὺ ἦταν ἀξιωματικὸς τοῦ Λιμενικοῦ Σώματος, ἰταλὸς γιατρὸς καὶ νοσοκόμοι ἰταλοὶ. Γιὰ τοὺς ἰσπανοὺς ὑπῆρχε ἕνας στρατιωτικὸς γιατρὸς ποὺ ἔκανε καὶ χρέη κυβερνητικοῦ ἐπιτρόπου. Ἐπίσης ἰσπανὸς νοσοκόμος. Τοὺς Ἕλληνες συνόδευε ἀπ' τὴν Ἀθήνα, ἐκ μέρους τῆς Ἀποστολῆς τῆς Δ.Ε. Μ.Ε., μιὰ κυρία, ποὺ ἦρθε ὡς τὴ Βραζιλία.

Οἱ συνθῆκες ταξιδιοῦ γενικὰ ἦτανε καλές. Οἱ περισσότεροὶ μετανάστες, πάντως ὅλοι οἱ Ἕλληνες, τοποθετήθηκαν σὲ καμπίνες μὲ 6—8, κατὰ μέσον ὄρο, κουνέτες. Ἄλλοι μετανάστες τοποθετήθηκαν σὲ θαλάμους μὲ 80—100, κατὰ μέσον ὄρο, κουνέτες. Ἡ τροφή ἦτανε καλή, καθὼς καὶ ἡ συμπεριφορὰ τοῦ πληρώματος. Τὸ νερὸ δὲν ἦτανε ἀφθονο, ἰδίως γιὰ τοὺς Ἕλληνες δὲν ἔφτανε. Κρασί ἀπεριόριστα.

Στὸ ταξίδι οἱ περισσότεροὶ ἀπὸ τοὺς μετανάστες εἶχανε διαμορφώσει μιὰ ψυχολογία παιδική. Ἕνας παιδομορφισμὸς ψυχικὸς καὶ διανοητικὸς ὑπῆρχε. Κάνανε πολλὴ φασαρία γιὰ τιποτένια πράγματα. Ὁ μεγάλος ἀριθμὸς ταξιδιωτῶν στὴν τρίτη θέση—κάπου 1000 πρόσωπα—ἡ ζέστη, ὁ περιορισμένος χώρος, τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ πιὸ πολλοὶ ἀπ' τοὺς μετανάστες πρώτη φορὰ μπαίνανε σὲ καράβι καὶ πάρα πολλοὶ πρώτη φορὰ βλέπανε θάλασσα, ἡ ἀναγκαστικὴ ἀπραξία δυὸ ὀλόκληρες βδομάδες, ἡ σκέψη τοῦ ἀγνώστου ποὺ τοὺς περίμενε, οἱ γυναῖκες, νά μερικοὶ ἀπὸ τοὺς παρόντες ποὺ διαμορφώσανε μιὰν ἀτμοσφαῖρα γεμάτη ἠλεκτρισμό, ποὺ ξέσπασε σὲ διάφορα ἐπεισόδια στὸ ταξίδι. Ἕνα μάλιστα ἀπ' αὐτά, ὅταν ἕνας Ἕλληνας μετανάστης ἄνοιξε—πάνω σὲ καυγὰ ποὺ κάπου 30 πήραν μέρος—τὸ κεφάλι ἐνὸς ξένου ταξιδιώτη μὲ μιὰ μπουκάλα κόκα-κόλα, ἦτανε ἀρκετὰ σοβαρὸ καὶ μ' ἔφερε σὲ δύσκολη θέση. Γιὰ μιὰ στιγμή ἀπειλήθηκε γενικὴ σύρραξη καὶ χρειάστηκε πολλὴ διπλωματία γιὰ νὰ ἡρεμήσουν τὰ πνεύματα.

Οἱ πιὸ πολλοὶ ἀπ' τοὺς Ἕλληνες καὶ ἰταλοὺς μετανάστες δὲν εἶχανε πληροφορίες γιὰ τὶς χῶρες ποὺ πήγαιναν, ἢ εἶχανε λίγες καὶ ἀνακριβεῖς. Ἀπ' τὴν ἔρευνα ποὺ ἔκανα ἀνάμεσα στοὺς Ἕλληνες μετανάστες σχηματίσα τὴ γνώμη πὼς ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐπιλογὴ στὴν Ἑλλάδα πρέπει νὰ καλυτερέψει. Συχνὰ καταφέρνουν καὶ φεύγουν ἄνθρωποι ποὺ δὲν ξέρουν στ' ἀλήθεια τὸ ἐπάγγελμα ποὺ δηλώσανε. Ὅσο γιὰ τὴν ἐκμάθηση τῆς πορτογαλικῆς γλώσσας ἀπ' τοὺς Ἕλληνες μετανάστες—τελευταῖα ἔχουν ὀργανωθεῖ μαθήματα ἀπ' τὴ Δ.Ε.Μ.Ε.—διαπίστωση ἱκανοποιητικὴ πρόοδος. Πάντως δὲ μπορεῖ νὰ γίνῃ σοβαρὴ δουλειὰ στὸν τομέα τῆς γλώσσας ὅσο βασταίει τὸ ταξίδι, γιὰ πολλοὺς λόγους, ἔλλειψη χώρου, κακὴ τοποθέτηση ψυχολογικῆ τῶν μεταναστῶν κλπ. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μετανάστες εἶχανε μαζί τους λαθραῖα σημαντικὰ ποσὰ σὲ δολλάρια. Τὸ γεγονὸς αὐτό, καὶ ἄλλες σχετικὲς πληροφορίες ποὺ

μάζεψα στο ταξίδι, μου δημιούργησαν την εντύπωση πώς ο έλεγχος για τις οικονομικές δυνατότητες των μεταναστών να πληρώσουν τα ναύλα ή μέρος των ναύλων πρέπει να γίνει αυστηρότερος. Οί πιά πολλοί απ' τους Έλληνες μετανάστες δέν ήταν άνεργοι στην Ελλάδα, μά είχαν δουλειά και θέλανε απλώς να καλύτερέψουν τις συνθήκες τής ζωής τους. Στο ταξίδι του γυρισμού συνόψισα επαναπατριζόμενους Ιταλούς και Ισπανούς. Το κλίμα, τα χαμηλά μεροκάματα, ή νοσταλγία τής πατρίδας, ή επαγγελματική άποτυχία, μά μερικοί λόγοι επαναπατρισμού.

Βραζιλία

Στή Βραζιλία, δηλαδή στο Ρίο Ίανέιρο, φτάσαμε στις 25 Νοεμβρίου. Καλοκαίρι για τή Βραζιλία. Φτάσαμε βραδιάζοντας. Έλληνες και Ίταλοί θα κατέβαιναν στη Βραζιλία, άλλοι θα βγαίνανε στο Ρίο κι άλλοι στο Σάντος. Μόλις πλεύρισε το πλοίο, άμέσως ανέβηκαν εκπρόσωποι του Ιταλικού Προξενείου για να υποδεχτούν τους μετανάστες τους και να τους βοηθήσουν σ' ένα σωρό διατυπώσεις που χρειάζονταν. Να σάς πω τώρα πώς δέ φάνηκε κανένας ούτε απ' την Προεβεία μας, ούτε απ' το Προξενείο μας; Περιττό. Για την ακρίβεια, εμφανίστηκε κάποιος απ' την Προεβεία μας που μου έδειξε με άρκετη μεγαλοπρέπεια μιá ταυτότητα και που, όπως έμαθα άργότερα, ήτανε κλητήρας στην Προεβεία. Άλλά κι αυτός είχε ρθει μονάχα για να παραλάβει μιá προστατευομένη του, που την παρέλαβε κι έφυγε.

Όσοι απ' τους Έλληνες είχανε πρόσκληση από συγγενείς τους που ήτανε κιόλα έγκαταστημένοι στη Βραζιλία πήρανε την άδεια και κατεβήκανε το ίδιο βράδυ. Οί υπόλοιποι, οί περισσότεροι, μείνανε στο καράβι για να αποβιβαστούνε, όσοι προορίζονταν για το Ρίο, δηλαδή όσοι για λιμάνι αποβίβασης είχανε το Ρίο, την άλλη μέρα το πρωί. Έμεινα κι εγώ μαζί με τους μετανάστες μας στο πλοίο, γιατί σχεδίαζα να επισκεφθώ μαζί τους το «Νησί των Λουλουδιών»—το Ilhas das Flores—για τοῦτο πολλά και αντιφατικά μεταξύ τους είχα μάθει απ' την Ελλάδα ακόμα. Πραγματικά, επισκέφθηκα το νησί αυτό την άλλη μέρα το απόγεμα, μαζί με τους μετανάστες μας και χωρίς να δηλώσω στην Ύπηρεσία του νησιού την ιδιότητά μου. Η υποδοχή του προσωπικού ήτανε καλή. Στο νησί αυτό πρέπει να πω ότι οί μετανάστες είναι υποχρεωμένοι να μείνουνε κλεισμένοι ακαθόριστο διάστημα, και ως ένα μήγα ακόμα, ώσπου να τελειώσουν οί διάφορες διατυπώσεις και να τους τοποθετήσουν σε δουλειά. Στο Σάντος υπάρχει ανάλογο Κέντρο που κλείνουν τους μετανάστες, στη στεριά αυτό. Το Νησί των Λουλουδιών είναι στο λιμάνι του Ρίο· κάναμε κάπου 45 λεπτά για να φτάσουμε με βενζινόπλοιο. Λοιπόν ή υποδοχή ήτανε καλή. Οί θάλαμοι όμως και τὰ σκεπάσματα και τὰ κρεβάτια πολὺ βρώμικα. Έφαγα μαζί με τους μετανάστες. Η τροφή—κρέας, σαλάτα μαρούλι και ντομάτα, μά μπανάνα, ρύζι, τὰ μαύρα φασόλια τής Βραζιλίας—ήτανε ύποφερτή. Στο κάτω τής γρα-

φῆς ἔτσι τῶνε ἐκεῖ. Δώσανε ὅμως μονάχα ἓνα κουτάλι καὶ δὲ δώσανε μαχαίρι καὶ πηρούνι. Φάγαμε τὸ κρέας μὲ τὰ χέρια. Νερὸ δὲν ὑπῆρχε κοντά, οὔτε δώσανε ποτήρια. Ἡ ζέστη ἦτανε ἀνυπόφορη, ὑγρὴ ζέστη. Ὅποιος ἤθελε νὰ πιεῖ νερὸ ἔπρεπε νὰ πάει στὴν ἄλλη ἄκρη τῆς μεγάλης αἰθουσας καὶ νὰ πιᾶσει οὐρὰ μπροστὰ στὴ μοναδικὴ βρύση. Φυσικά, ὕστερα ἀπὸ ὅλα αὐτά, τὸ ἠθικὸ τῶν μεταναστῶν μας ἔσπασε. Στὸ τέλος, ἀργὰ τὸ βράδυ, ταχτοποιήθηκε κάπως τὸ ζήτημα τῶν θαλάμων, δώσανε στοὺς μετανάστες μας ἄλλους θαλάμους ποὺ ἦτανε τῆς ἀνθρωπιᾶς. Ἴσως νὰ πεῖ κανένας πὼς αὐτὰ εἶναι λεπτομέρειες. Καὶ ὅμως δὲν εἶναι ἔτσι. Γιὰ τὸ μετανάστη, γιὰ κείνον ποὺ φτάνει σ' ἓνα μακρινό, ξένο τόπο, οἱ πρῶτες στιγμῆς, οἱ πρῶτες ὥρες, οἱ πρῶτες ἐντυπώσεις ἔχουν πολὺ μεγάλη σημασία. Ὁ ἀνθρώπινος παράγοντας δὲν μπορεῖ νὰ στραπαταράζεται. Τὸ ἠθικὸ τοῦ μετανάστη κλονίζεται. Τὸν πιάνει ἀπογοήτευση.

Στὸ Ρίο ἔμεινα ἀπ' τὶς 25 Νοεμβρίου ὡς τὶς 8 Δεκεμβρίου ποὺ ἔπρεπε νὰ πάρω τὸ πλοῖο γιὰ τὸ γυρισμό. Δούλεψα στὸ Συμβούλιο Μετανάστευσης καὶ Ἐποικισμοῦ, στὴν Ἀποστολὴ τοῦ Δ.Γ.Ε. καὶ τῆς Δ.Ε.Μ.Ε., στὴν ἐλληνικὴ, ἰταλικὴ καὶ ὀλλανδικὴ Πρεσβεία. Πρὸ πάντων ὅμως ἤρθα σ' ἐπαφὴ μὲ πολλοὺς Ἕλληνες μετανάστες ἐγκαταστημένους κιόλας ἐκεῖ. Ἦθελα νὰ πάω καὶ στὸ Sao Paolo, μὰ δὲν εἶχα χρήματα καὶ ὁ καιρὸς ἦτανε λίγος. Θὰ σᾶς πῶ τί νομίζω γιὰ τὴν ἐλληνικὴ μετανάστευση στὴ χώρα αὐτή. Ἡ Βραζιλία εἶναι χώρα μὲ πάρα πολλές δυνατότητες καὶ στὸ βιομηχανικὸ καὶ στὸν ἀγροτικὸ τομέα. Ἡ ζωὴ εἶναι δύσκολη. Ὁ μετανάστης ποὺ πάει γιὰ βιομηχανικὸς ἐργάτης πρέπει νὰ ξέρει καλά, ἀρκετὰ καλά, τὴ γλώσσα, νὰ ἔχει πραγματικὴ εἰδίκευση (εἰδικευμένοι τεχνίτες, ἠλεκτροτεχνίτες, ραδιοτεχνίτες κλπ. ἔχουνε πέραση), νὰ εἶναι ἀποφασισμένος γιὰ σκληρὴ δουλειά, ἰδίως τὸν πρῶτο καιρό. Γιὰ τὴν ἀγροτικὴ μετανάστευση τὰ πράγματα εἶναι πιὸ δύσκολα ἀκόμα. Τὸ κλίμα, σὲ πολλές περιοχῆς, δὲ σηκώνει διόλου Ἕλληνες μετανάστες, πολλές περιοχῆς εἶναι ἀπίστευτα μακριὰ ἀπὸ τὰ ἀστικά κέντρα, οἱ μετανάστες αἰσθάνονται ἀπομονωμένοι, νοσοκομεῖα δὲν ὑπάρχουν, σχολεῖα δὲν ὑπάρχουν, ἐκκλησίες δὲν ὑπάρχουν, τὰ προϊόντα κινδυνεύουν νὰ σαπίσουν ὥσπου νὰ φτάσουν στὶς πόλεις, γιὰτὶ οἱ συγκοινωνίες σὲ πολλές περιοχῆς εἶναι πρωτόγονες. Μὴν ξεχνᾶτε πὼς ἡ Βραζιλία ἔχει τεράστια ἔκταση καὶ πὼς πολλῆς περιοχῆς εἶναι ἀκόμα ἀνεξερεύνητες.

Ἡ ἐκπροσώπηση τῆς Ἑλλάδας στὴ Βραζιλία δὲν εἶναι καθόλου ἰκανοποιητικὴ. Βρῆκα τὴν Πρεσβεία μας στὸ Ρίο μὲ τὸ ἐξῆς προσωπικό: ὁ Πρόεδρος, ἓνας γραφεὺς κι ἓνας κλητῆρας. Προξενεῖα ἔχουμε μονάχα δύο, στὸ Ρίο καὶ στὸ Sao Paolo, οἱ πρόξενοι εἶναι ἐπίτιμοι, ἔχουν τὶς δουλειές τους, φυσικὸ εἶναι νὰ μὴν τοὺς μένει πολὺς καιρὸς γιὰ τοὺς μετανάστες μας. Ἡ κατάσταση αὐτὴ πρέπει ν' ἀλλάξει. Βρῆκα πολλοὺς Ἕλληνες ποὺ κερδίζουν ἀρκετὰ στὴ Βραζιλία, βρῆκα ἄλλους δυστυχημένους. Βασικὸ θέμα εἶναι νὰ ὀργανωθεῖ καλὰ ἡ τοποθέτηση σὲ δουλειὰ τῶν μεταναστῶν, νὰ ἔχουν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα πλήρεις καὶ ἀκριβεῖς πληροφορίες γιὰ τὴ χώρα, νὰ μὴ μέ-

νουν στο «Νησί τῶν Λουλουδιῶν» καὶ στο Κέντρο τοῦ Sao Paolo (οἱ Ὀλλανδοί, Γερμανοί, Αὐστριακοὶ δὲ μένουν γιατί οἱ Κυβερνήσεις τους καὶ οἱ Πρεσβείες τους ἔχουν καταφέρει καὶ τοὺς ἔχουν ἐξαιρέσει). Δυστυχῶς ἡ ἀλληλεγγύη μεταξύ τῶν Ἑλλήνων ποὺ εἶναι ἀπὸ παλιότερα ἐγκαταστημένοι καὶ τῶν καινούριων εἶναι ἀνύπαρκτη. Αὐτά, σύντομα, γιὰ τὴ Βραζιλία.

Ἡ σημερινή ἑλληνική μετανάστευση

Νομίζω πὸς ἀπὸ ὅσα εἶπα μέχρι τώρα βγαίνουν τὰ σημερινὰ μεταναστευτικὰ προβλήματα. Ἄς τὰ κάνουμε πῶς συγκεκριμένα :

— Ἀντιμετώπιση τῆς μετανάστευσης ὡς θέματος κυριολεκτικὰ ἔθνικου.

— Κατάστροψη μεταναστευτικῆς πολιτικῆς καὶ κάθε φορὰ μεταναστευτικῶν προγραμμάτων με βάση ὅλα τὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα. Δὲ μποροῦνὰ πῶ ὅτι σήμερα ὑπάρχουν μεταναστευτικὴ πολιτικὴ καὶ μεταναστευτικὰ προγράμματα.

— Ὁργάνωση τῶν Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν. Σήμερα στὴ χώρα μας ἔξι Ὑπουργεῖα εἶναι ἀρμόδια γιὰ τὴ μετανάστευση : Ἔργασίας, Ἐσωτερικῶν, Ἐξωτερικῶν, Κοιν. Προνοίας, Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ Συντονισμοῦ. Ἀπὸ τὸ 1952 ἔχει ἰδρυθεῖ τὸ Συμβούλιο Μεταναστεύσεως, ποὺ χρειάζεται νὰ ἀποδώσει περισσότερα.

— Τοποθέτηση τῆς ἑλληνικῆς μετανάστευσης στὸ φυσικὸ τῆς πλαίσιο, ποὺ εἶναι τὸ θέμα τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ γενικὰ καὶ εἰδικότερα τῆς ἀπασχόλησης καὶ τῆς ἀνεργίας.

— Σύναψη διμερῶν συμφωνιῶν με χῶρες εἰσοδοχῆς γιὰ τὴν εἰσοδο καὶ ἐργασία σ' αὐτὲς τῶν μεταναστῶν μας καὶ γιὰ τὴν παροχὴ σ' αὐτοὺς κοινωνικῆς ἀσφάλειας.

— Στατιστικὰ στοιχεῖα πλήρη καὶ ἀκριβῆ, τόσο δημογραφικὰ, ὅσο καὶ ἐργασιακὰ, ποὺ δὲν ὑπάρχουν σήμερα.

— Ἀνάληψη τῆς ὅλης ἐργασίας τῆς μετανάστευσης ἀπὸ τὶς ὑπεύθυνες ὑπηρεσίες. Ἡ Δ.Ε.Μ.Ε., ποὺ ἔχει ἀναλάβει σήμερα στὴν πραγματικότητα ὅλη τὴ δουλειά, νὰ περιοριστεῖ σὲ τεχνικὰ ζητήματα καὶ εἰδικὰ στὴ μετακίνηση τῶν μεταναστῶν πρὸς τὶς χῶρες εἰσοδοχῆς.

— Προγραμματισμὸς τῆς μετανάστευσης καὶ γιὰ τὸ μέλλον, με βάση τὴν προβλεπόμενη δημογραφικὴ καὶ ἐργασιακὴ ἐξέλιξη τῆς χώρας καὶ τὶς ἀνάγκες τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας καὶ τῆς ἀνασυγκρότησης. Σήμερα δὲ γίνεται κανένας ἔλεγχος ἂν φεύγουν τεχνίτες ἀπαραίτητοι γιὰ τὴ χώρα μας καὶ ἀναντικατάστατοι. Κάποτε θὰ τὸ πληρώσουμε αὐτό. Ἡ παραγωγικότητα θὰ ἐληρραστεῖ δυσμενῶς.

— Συντονισμὸς τῆς μετανάστευσης με τὴν ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευση, τὴν τεχνικὴ ἐκπαίδευση τῶν μαθητευομένων με τὸ σύστημα τῆς μαθητείας.

— Παροχὴ πληροφοριῶν, ποὺ νὰ εἶναι οὐσιαστικῆς καὶ ἀκριβεῆς, γιὰ τὶς χῶρες εἰσοδοχῆς.

- Καταπολέμηση τῆς μεταναστευτικῆς ψύχωσης.
- Καλύτερη ἐπαγγελματικὴ ἐπιλογή τῶν μεταναστῶν.
- Ἐλεγχος αὐστηρότερος ἂν οἱ μετανάστες μποροῦν νὰ πληρώσουν μόνοι τους τὰ ναῦλα ἢ μέρος τῶν ναύλων.
- Ψυχολογικὴ προετοιμασία τῶν μεταναστῶν μας γιὰ μιὰ ζωὴ σκληρῆ.
- Μελέτη τοῦ κόστους τῆς μετανάστευσης.
- Καινούρια ἀντιμετώπιση τοῦ θέματος τοῦ Ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ.
- Τοποθέτηση στὶς Πρεσβεῖες καὶ στὰ Προξενεῖα μας ὑπαλλήλων, ὄχι τοῦ διπλωματικοῦ σώματος, πὺν νὰ μποροῦν νὰ νιώσουν τὸν πόνο τοῦ ἐργάτη καὶ τοῦ μετανάστη καὶ νὰ ἀσχολοῦνται ἀποκλειστικὰ μὲ τὴ μετανάστευση.
- Φροντίδα γιὰ τοὺς ἐπαναπατριζόμενους, πὺν σήμερα γυρίζουν μέσα σὲ ἄθλιες συνθῆκες λαθρεπιβάτες.
- Ἐπαγγελματικὴ εἰδίκευση τοῦ προσωπικοῦ τῶν ἀρμοδίων μεταναστευτικῶν ὑπηρεσιῶν.

Καταλήγοντας παρατηρῶ τὰ ἑξῆς :

Ἡ μετανάστευση εἶναι ζωτικώτατο ἔθνικὸ θέμα. Νομίζω πὺς κι ἐδῶ πρέπει νὰ ἔχουμε ὑπ' ὄψη μας τὴν οικονομικὴ ἀρχή: τὸ μεγαλύτερο δυνατό κέρδος μὲ τὴ μικρότερη δυνατὴ θυσία. Μονάχα ἔτσι εἶναι νοητὴ γιὰ μένα ἡ μαζικὴ ἑλληνικὴ μετανάστευση: σὰ μιὰ προσωρινὴ διέξοδος στὴ σημερινὴ δημογραφικὴ καὶ ἐργασιακὴ κατάσταση τῆς χώρας μας. Σὰ μιὰ ἀφαίμαξη στὸν ἐργασιακὸ ὄργανισμό τῆς χώρας μας. Πρέπει νὰ γίνεῖ κάθε προσπάθεια γιὰ τὴν ἀξιοποίηση τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς χώρας καὶ τὴν ἀνασυγκρότηση, ὥστε νὰ ἀπορροφηθεῖ ὅσο τὸ δυνατό μεγαλύτερο μέρος τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ. Μὲ πόνο καρδιᾶς πρέπει νὰ ἀντιμετωπίζουμε τὴ μετανάστευση. Ἑλληνικὸ αἷμα φεύγει—μὴ γελιόμαστε—οἱ πιὸ πολλοὶ ἀπ' τοὺς μετανάστες μας, ἰδίως ἡ δευτέρη καὶ ἡ τρίτη γενιά, χάνονται γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Οἱ χώρες πὺν δέχονται μετανάστες τοὺς θέλουν γιὰ πάντα, τοὺς θέλουν δικούς τους πολίτες. Τοὺς δίνουν πολὺ εὔκολα τὴν ὑπηκοότητα ἢ καὶ τοὺς ἀναγκάζουν νὰ πάρουν τὴν ὑπηκοότητα. Ὅλα αὐτὰ τὰ ταξίδια τῶν ὁμογενῶν μας, καὶ ἄλλες ἐκδηλώσεις, εἶναι βέβαια γραφικὰ καὶ συγκινητικὰ. Στὸ βάθος ὅμως μένει ἡ πραγματικότητα: οἱ μετανάστες μας, ἀργὰ ἢ γρήγορα, χάνονται γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

Καὶ γιὰ νὰ τελειῶν: ἡ μετανάστευση εἶναι, σήμερα, μιὰ κατάσταση ἀνάγκης γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ γιὰ τέτοια πρέπει νὰ ἀντιμετωπιστεῖ.